

راهنمای اخلاق پژوهشی برای دانشجویان

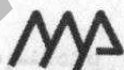
نویسنده: پل الیور

مترجم:

دکتر خلیل غفاری - دکتر حسین داودی

دکتر حسن حیدری - دکتر ابراهیم گیوکی

سرشناسه	: الیور، پل
عنوان و نام پدیدآور	: راهنمای اخلاق پژوهی برای دانشجویان / نویسنده: پل الیور؛ مترجمان: خلیل غفاری، حسین داودی، حسن حیدری، ابراهیم گیوکی
مشخصات نشر	: تهران: ساوالان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۴ ص،
شابک	: 978-622-6778-07-7
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: Research -- Moral and ethical aspects
یادداشت	: The student's guide to research ethics: عنوان اصلی:
یادداشت	: خلیل غفاری، مترجم، ۱۳۵۷
یادداشت	: حسین داودی، مترجم، ۱۳۵۰
یادداشت	: حسن حیدری، مترجم، ۱۳۵۶
یادداشت	: ابراهیم گیوکی، مترجم، ۱۳۵۲
رده‌بندی کنگره	: Q۱۸۰/۵۵
رده‌بندی دیویی	: ۱۷۴/۹۰۹۰۱
شماره کتاب‌شناسی	: ۵۸۱۰۰۰۰

نشر ساوالان

راهنمای اخلاق پژوهی برای دانشجویان

نویسنده: پل الیور	مترجمان: خلیل غفاری، حسین داودی، حسن حیدری، ابراهیم گیوکی
ناشر: نشر ساوالان	نوبت و تاریخ چاپ: اول، ۱۳۹۸
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۷۸-۰۷-۷	ISBN: 978-622-6778-07-7
تعداد صفحات: ۲۰۴	تیراژ: ۱۰۰ نسخه
آدرس: روبروی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، واحد ۲۱۴، نشر ساوالان؛	قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان
کدپستی: ۱۳۱۴۷۴۳۹۸۹	تلفن: ۶۶۹۵۱۹۴۳
	فکس: ۶۶۹۶۱۲۷۵
	www.savalane.com

فهرست مطالب

بخش یکم: اخلاق و فرایند پژوهش

فصل یکم: مقدمه	۳
اخلاق و پژوهش	۳
برخی از اصطلاحات: رکت کنندگان، آزمودنی‌ها و پاسخ‌دهندگان؟	۳
اخلاق و اهداف پژوهش	۱۱
توجیه‌های اخلاقی پژوهش	۱۳
شرایطی که در آن پژوهش می‌تواند به لحاظ اخلاقی نامطلوب باشد	۱۶
مسئولیت‌های پژوهشگران نسبت به پژوهشگران محکم، پاسخ‌دهندگان، عامه مردم و جامعه دانشگاهی	۲۰
حوزه‌های پژوهش که مسائل اخلاقی را مطرح می‌کنند	۲۸

فصل دوم: پژوهش‌ها و پاسخ‌دهنده (مسائل اخلاقی قبل از آغاز پژوهش)	۳۳
روش‌های شناسایی و بکار گرفتن پاسخ‌دهندگان بالقوه	۳۳
اصل رضایت آگاهانه	۳۶
اطلاعات مکوب در مورد پروژه پژوهشی، و کسب رضایت کبی	۳۸
ضرر یا آسیب بالقوه‌ای که می‌تواند بر پاسخ‌دهندگان اثر بگذارد	۴۰
آیا پاسخ‌دهندگان می‌توانند به هر شکل از مشارکت در پژوهش نفع ببرند؟	۴۳
پژوهش درباره گروه‌های آسیب‌پذیر	۴۵
دسترسی به حوزه پژوهشی از طریق "دروازه بانی"	۴۹
نقش کمیته‌ها و هیات‌های اخلاقی	۵۱
اخذ مجوز لازم برای انجام پژوهش	۵۳
رسیدن به توافق با مؤسسات و یا سازمان‌هایی که در آن پژوهش انجام خواهد شد	۵۵

فصل سوم: پژوهش و پاسخ‌دهنده (مسائل اخلاقی در طول پژوهش)	۵۹
اخلاق در ضبط داده‌ها	۵۹
حق پاسخ‌دهندگان برای پایان دادن به مشارکت در پژوهش	۶۱
افشای موضوع‌های حساس توسط پاسخ‌دهندگان	۶۳
مسائل اخلاقی در استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات	۶۵

۶۷	اخلاق در کار میدانی قوم‌نگاری
۷۱	اخلاق در مصاحبه پژوهشی
۷۴	مسائل اخلاقی در استفاده از پرسشنامه‌ها
۷۶	استفاده از مشوق‌های ارائه داده‌ها
۷۷	آیا اصلاً اخلاقی است که داده‌های پاسخ‌دهندگان با استفاده از روش فریب و پنهان کاری جمع‌آوری شود؟

فصل چهارم: پژوهش و پاسخ‌دهندگان (مسائل اخلاقی مربوط به جمع‌آوری داده‌ها) ... ۸۱

۸۱	اجازه به پاسخ‌دهندگان برای خواندن، ویرایش و تأیید دقت و صحت داده‌ها
۸۳	گزارش نتایج پژوهش به پاسخ‌دهندگان
۸۴	ترتیبات لازم برای در دسترس قرار دادن داده‌های خام
۸۷	اثرات روانی بالقوه در پاسخ‌دهندگان
۹۱	تمایز بین پژوهش مصاحبه‌ای و مشاوره
۹۴	پیامدهای احتمالی اتکاء به پاسخ‌دهنده به زمینه پژوهش

بخش دوم: موضوعات اصلی

فصل پنجم: حفظ حریم خصوصی پاسخ‌دهندگان، و محدودیت استفاده از داده‌ها ۹۹

۹۹	گمنامی
۱۰۵	رازداری
۱۰۸	تلاش برای حفظ بوم‌شناسی اجتماعی در یک محیط پژوهشی
۱۱۱	مطالعات مشاهده‌ای در یک محیط عمومی
۱۱۵	حفظ حریم خصوصی در رابطه با نهادهای سازمان
۱۱۷	ذخیره‌سازی داده‌ها

فصل ششم: تفاوت‌ها در زمینه پژوهشی ۱۱۹

۱۱۹	تفاوت‌های فرهنگی
۱۲۵	تفاوت‌های جنسیتی
۱۲۸	تفاوت قومیت
۱۳۱	تفاوت‌های مذهبی
۱۳۴	جمع‌آوری داده‌ها در هنگامی که دارای یک فرهنگ و جنسیت متفاوت از پاسخ‌دهندگان است
۱۴۳	مسائل خاص مربوط به پژوهش در زمینه سلامت یا مراقبت‌های اجتماعی

فصل هفتم: بودجه و حمایت مالی از پژوهش ۱۴۷

۱۴۷	اخلاق و توافق در مورد بودجه
۱۵۲	اخلاق در قراردادهای پژوهشی
۱۵۳	روشن ساختن تعارضات بالقوه در منافع
۱۵۶	موضوع اجازه دادن به حامیان مالی برای خواندن و ویرایش پیش‌نویس گزارش‌های پژوهشی
۱۵۹	مالکیت فکری

۱۶۳	فصل هشتم: انتشار پژوهش
۱۶۳	مخاطبان مختلف برای گزارش ها و یافته های پژوهش
۱۶۷	مراحل ویرایش در مجلات علمی
۱۷۳	ماهیت سرقت ادبی
۱۷۷	سبک بیان قضاوت دانشگاهی
۱۷۸	تبیین نگارش
۱۷۹	فعالیت به عنوان بازیمن موضوعات دانشگاهی
۱۸۰	استفاده از چکیده های پژوهش
۱۸۱	ادعان به محدودیت های نتایج پژوهش

۱۸۳	فصل نهم: نتیجه گیری
۱۸۳	نقش پژوهشگر
۱۸۳	ارایه یافته های پژوهشی به افراد غیر پژوهشگر
۱۸۵	درک ارزش روش شناسی های مختلف پژوهش
۱۸۶	مشورت با همکاران در مورد مسائل اخلاقی پیچیده
۱۸۸	استفاده از شکل های ارتباطی رزانه متناسب با زمینه
۱۸۹	مزایا و معایب فعالیت به عنوان شرکت کننده پژوهش
۱۹۱	برخی از اصول لازم برای تلاش جهت حل مضلات اخلاقی در پژوهش
۱۹۲	منابع